

Załącznik
do Uchwały Nr L III/322/2010 r.
Rady Miejskiej w Swarzędzu
z dnia 2 marca 2010 r.

**GMINNY SYSTEM PROFILAKTYKI I OPIEKI NAD
DZIECKIEM I RODZINĄ W GMINIE SWARZĘDZ
NA LATA 2010 - 2015**

WSTĘP

Podstawą opracowania Gminnego Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną w Gminie Swarzędz jest art. 17 ust 1 pkt. 13 ustawy z dnia 12 marca o pomocy społecznej (Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, ze zm.)

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej na samorządy gminne nałożono obowiązek wykonywania zadań związanych z tworzeniem gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Aby system opieki nad dzieckiem i rodziną przyniósł pożądane efekty i był zgodny z założonymi kierunkami należy podjąć następujące działania:

- zrobić wszystko aby dziecko pozostało w rodzinie własnej – zgodnie z zasadą pomocniczości i nie wyręczając zbytnio rodziców;
- zapobiegać patologiom społecznym;
- tworzyć rodzinne formy opieki zastępczej, tak aby tylko w ostateczności kierować dzieci do placówek opiekuńczo – wychowawczych

I. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI RODZIN W POLSCE

Dokonujące się w Polsce zmiany, oprócz pozytywnych skutków, powodują pogłębienie wielu negatywnych zjawisk, takich jak bezrobocie, spadek dochodów ludności, zwłaszcza ludności wiejskiej, brak poczucia stabilizacji życiowej i zawodowej, brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego, poczucie osamotnienia. Wymienione zjawiska są przyczyną zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodziny. Czynniki te spowodowały zepchnięcie całej rzeszy osób i rodzin do systemu pomocy społecznej.

Wiodącym problemem powodującym obniżenie poziomu życia rodzin jest wzrastające bezrobocie. Trudności w znalezieniu pracy mają również ludzie wykształceni, absolwenci szkół wyższych. Długotrwałe bezrobocie oznacza dla rodziny nie tylko drastyczne obniżenie dochodów, ale pociąga za sobą cały szereg dalszych problemów: poczucia krzywdy, frustracji a także izolacji społecznej, pogorszenie stanu zdrowia, a także wzrost zjawisk społecznie niepożądanych i zachowań patologicznych.

Duża skala bezrobocia powoduje ubożenie znacznej części rodzin, spadek poziomu życia, narastającą agresję w życiu rodzinnym i społecznym oraz szereg patologii społecznych takich jak alkoholizm, narkomania, zażywanie środków psychoaktywnych i inne.

Zjawiska te często prowadzą do rozpadu rodziny a tym samym wzrostu liczby rodzin niepełnych, sierot społecznych czy też pogłębiająca bezradność rodzin w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, przemoc w rodzinie. Rodziny te znajdują się w kręgu zainteresowania pomocy społecznej, otrzymując wsparcie w ośrodkach pomocy społecznej, ale ze względu na ograniczenia ustawowe liczba rodzin wymagających wsparcia jest znacznie większa, bowiem zgodnie z obowiązującymi przepisami nie kwalifikują się one do świadczeń pomocy społecznej.

Negatywne zjawiska wynikające z trudności na rynku pracy, braku stabilizacji warunków życia i ich drastycznego pogarszania się, poświęcania mniejszej ilości czasu dla rodziny z powodu konieczności ciągłego poszukiwania źródeł zarobkowania powodują wielkie zagrożenia dla rodzin i są źródłem wielu kryzysów.

Brak efektywnego zorganizowania czasu wolnego jest jednym z powodów, które popychają dziecko w tzw. złe towarzystwo oraz do udziału w nieakceptowanych przez społeczeństwo formach życia.

Pozostawienie rodzin bez fachowego wsparcia i różnorodnej pomocy specjalistycznej spowoduje wzrost zjawiska dalszej degradacji rodzin i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami, którymi najbardziej zagrożone będą dzieci.

Na egzystencję przeciętnej polskiej rodziny podstawowy wpływ ma jej coraz trudniejsza sytuacja ekonomiczna. A ubóstwo najczęściej generuje inne społeczne i psychologiczne problemy. Niezaspokojone podstawowe potrzeby bytowe nie pozwalają rozwijać się wartościom wyższego rzędu: więziom rodzinnym, społecznym, narodowym i duchowym.

Zmienia się hierarchia potrzeb, współcześnie lansuje się „filozofię” konsumpcjonizmu, co wzmacnia koncentrację aktywności człowieka wyłącznie na dobrach materialnych. Frustracja nieosiągalnych, a często nierealistycznych potrzeb i wartości najczęściej wywołuje postawy agresji do siebie i otoczenia a w rezultacie generuje niedostosowanie społeczne w rozmaitych jego przejawach.

Zmieniająca się rzeczywistość wymusza konieczność wypracowania nowych, konkretnych form pomocy, podnoszenia standardów pracy na rzecz dziecka i jego rodziny a także udoskonalenia procedur pomocowych.

II. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI RODZIN I DZIECI KORZYSTAJĄCYCH Z SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE SWARZĘDZ

Gminę Swarzędz zamieszkuje 42822 mieszkańców (dane na 21.12.2009)

W 2009 r. z różnych form pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu skorzystało ogółem 1367 rodzin. Z dodatków mieszkaniowych skorzystało 524 gospodarstw domowych. Przez specjalistyczne działania udzielono pomocy 189 rodzinom dotkniętym problemem przemocy, uzależnieniem lub współuzależnieniem. Do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zgłoszono 47 osób w tym 2 skierowano do Sądu w celu spełnienia obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.

Fundamentalnym zadaniem Ośrodka Pomocy Społecznej jest organizowanie i udzielanie pomocy rodzinom w postaci pracy socjalnej - rozumianej jako działalność skierowana na wzmocnienie lub odzyskanie zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. Z tak rozumianej pomocy skorzystało 822 gospodarstw domowych. Trudności jakie dotyczą rodziny często powodują znaczące zaburzenie jej funkcji. Tam, gdzie przezwyciężanie trudności przez rodziny w sposób samodzielny nie jest możliwe, niezbędna jest pomoc instytucji publicznych.

Najczęściej występujące powody trudnej sytuacji życiowej kwalifikujące do przyznania pomocy w 2009 r. obrazuje tabela nr 1

Tabela nr 1

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin
Długotrwała lub ciężka choroba	368
Niepełnosprawność	259
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych	236
Ubóstwo	209
Bezrobocie	128
Potrzeba ochrony macierzyństwa	98
Alkoholizm	58
Bezdomność	14

Źródło: Opracowanie własne OPS

Funkcję opiekuńczo – wychowawczą w stosunku do dziecka realizuje rodzina. Jednakże pewien zakres działań podejmowanych na rzecz dziecka ceduje na instytucje publiczne. Taką rolę pełnią między innymi jednostki pomocy społecznej i placówki oświatowe.

Na terenie gminy działają świetlice socjoterapeutyczne, integracyjno-terapeutyczne, środowiskowe oraz kluby Rozwoju Osobowości i Działań Twórczych w 3 szkołach podstawowych i 3 gimnazjach pełniące uzupełnienie oferty zajęć proponowanych w czasie wolnym od zajęć. Ponadto w świetlicach wiejskich oferowane są programy profilaktyczne oraz inne realizowane przez animatorów kultury. Dożywianiem objęto ogółem 250 dzieci.

Rządowym programem pomocy uczniom „Dofinansowanie zakupu podręczników dla dzieci rozpoczynających roczne przygotowanie przedszkolne lub naukę w klasach I – III szkoły podstawowej i w klasach I – III państwowej szkoły muzycznej pierwszego stopnia. Wyprawka szkolna 2009” zostało objętych 83 dzieci.

Wsparciem w formie dofinansowania do wypoczynku letniego i zimowego objęto w 2009 r. 511 dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych (tabela nr 2).

Tabela nr 2

Wypoczynek dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych w 2009r.	Liczba dzieci i młodzieży która wzięła w organizowanych wyjazdy
Dofinansowanie do wypoczynku letniego	105
Bezpłatne kolonie z Kuratorium Oświaty	6
Dofinansowanie do półkolonii letnich	350
Dofinansowanie do ferii zimowych	50
Ogółem	511

Źródło: Opracowanie własne OPS

Jednym ze współczesnych zjawisk społecznych jest coraz częstsza nieobecność ojców w polskich rodzinach. Problem ten generuje wiele problemów wewnątrz rodziny aż do trwałego rozbitcia rodziny. Wśród rodzin rozbitych znajdują się takie, które korzystają z Funduszu Alimentacyjnego. Znaczny odsetek dłużników alimentacyjnych stanowią mężczyźni. Skalę tego zjawiska obrazuje tabela nr 3

Tabela nr 3

Liczba dłużników alimentacyjnych	261
Liczba rodzin pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego	158
Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne	1464

Źródło: Opracowanie własne OPS

W 2009 r. 30 dzieci z gminy Swarzędz przebywało w 26 rodzinach zastępczych. Dzieci kierowane do placówek opiekuńczo - wychowawczych z terenu Miasta i Gminy Swarzędz – 6 dzieci.

III. CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Lokalny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną na lata 2010 – 2015 jest narzędziem do stworzenia systemu pomocy dla rodzin spełniającego postulaty dostępności i powszechności usług oraz działaniu ukierunkowanemu na wzmacnianie elementów środowiskowej pracy z rodziną.

Realizacja celów programu w perspektywie ma doprowadzić do zahamowania procesu dysfunkcyjności rodzin przy zaangażowaniu w proces realizacji założeń zarówno instytucji publicznych jak i sektora pozarządowego.

Efektywności programu mają służyć działania odpowiadające postulatom zawartym w „Programie wspierania jednostek samorządu terytorialnego w budowaniu lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną” zgodnie z którym pomoc dziecku i rodzinie opiera się na zasadach:

- bliżej rodziny naturalnej – bez konieczności całkowitej izolacji dziecka,
- bliżej dziecka – najlepiej w rodzinie,
- wcześniej zanim problemy urosną i staną się trwale trudno rozwiązywalne,
- lepiej – wykorzystując potencjał fachowców i najlepszej kadry aktualnie pracujących w jednostkach pomocy społecznej nad określonymi problemami,
- krócej – tak aby nie uzależnić od pomocy
- taniej – forma pomocy stosowana do potrzeb bez niepotrzebnego stosowania form instytucjonalnych na rzecz usług w otwartym środowiskach i form rodzinnych

Przyjęte zasady form pomocy dziecku i rodzinie właściwie stosowane przez osoby i instytucje, doprowadzą w efekcie do skoordynowania systemu wielokierunkowej pomocy rodzinie.

IV. CELE I ZAKRES PROGRAMU

CEL STRATEGICZNY:

Budowanie zintegrowanego systemu pomocy poprzez doskonalenie jakości usług świadczonych dziecku i rodzinie.

CELE OPERACYJNE:

- I. Poprawa sytuacji materialnej i bytowej rodzin poprzez zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego.

Kierunki działań:

1. Diagnoza i monitoring warunków bytowych rodzin żyjących w ubóstwie, zwłaszcza wielodzietnych, z osoba niepełnosprawną bądź z osobami długotrwale bezrobotnymi.
2. Usprawnienie procedur chroniących rodzinę przed utratą bezpieczeństwa socjalnego.
3. Rozszerzenie oferty pomocowej dla dzieci i młodzieży z rodzin de faworyzowanych w formie wyposażenia w podręczniki i przybory szkolne, posiłków w szkole oraz dofinansowania wypoczynku.
4. Rozwój zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin z niepełnosprawnymi członkami rodziny lub z osobami starszymi.
5. Podejmowanie działań aktywizujących dłużników alimentacyjnych

- II. Poprawa funkcjonowania rodziny w jej naturalnym środowisku

Kierunki działań:

1. Prowadzenie monitoringu i diagnozy środowiskowej dotyczącej funkcjonowania rodzin dysfunkcyjnych.

2. Rozwijanie lokalnego systemu poradnictwa specjalistycznego, psychologicznego, prawnego i rodzinnego oraz doskonalenie wczesnej interwencji w sytuacjach kryzysowych.
3. Skoordynowanie działań na rzecz rodzin wieloproblemowych poprzez wdrożenie pracy zespołów interdyscyplinarnych.
4. Realizowanie programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy oraz programów terapeutycznych dla ofiar przemocy.
5. Wspieranie idei wolontariatu i postaw filantropijnych w środowisku lokalnym

III. Zapobieganie dysfunkcjom rodziny i przeciwdziałanie zjawiskom społecznie niepożądanym poprzez propagowanie profilaktyki.

Kierunki działań.

1. Promocja i realizacja programów profilaktycznych i psycho-edukacyjnych służących rozwojowi rodziny i poprawie relacji wewnątrz rodzinnych.
2. Realizacja programów profilaktycznych w obszarze przeciwdziałania przemocy i uzależnieniu skierowanych do rodziców, dzieci i młodzieży.
3. Monitorowanie zakazu dystrybucji papierosów, alkoholu i narkotyków wśród młodego pokolenia.
4. Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez propagowanie działalności klubowej i rozwój placówek wsparcia dziennego.
5. Propagowanie i wprowadzanie do realizacji programów przeciwdziałania przemocy rówieśniczej i szkolnej.

IV. Podnoszenie standardów pracy służb instytucji pomocowych.

Kierunki działań.

1. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników poprzez udział w szkoleniach specjalistycznych, stażach, studiach podyplomowych.
2. Organizowanie konferencji tematycznych dotyczących problemów dziecka i rodziny
3. Budowanie systemu wsparcia dla pracowników zapobiegającego wypaleniu zawodowemu poprzez dostęp do superwizji.

- V. Promocja działań i wspieranie inicjatyw instytucji świadczących pomoc dziecku i rodzinie.

Kierunki działań:

1. Opublikowanie indeksu instytucji i organizacji świadczących pomoc dziecku i rodzinie.
2. Rozwój współpracy z lokalnymi mediami w zakresie propagowanie i promocji autorskich inicjatyw społecznych podejmowanych na rzecz dziecka i rodziny.
3. Animacja grup edukacyjnych, wsparcia i samopomocowych
4. Inicjowanie partnerskiej współpracy z organizacjami pozarządowymi.

V. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW DZIECKA I RODZINY

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów dzieci, młodzieży i rodzin określa się instytucje znajdujące się na terenie gminy które funkcjonują w obszarze profilaktyki społecznej, edukacji , służby zdrowia. Są to zarówno jednostki samorządowe jak i organizacje społeczne.

W gminie Swarzędz istnieje szereg instytucji działających na rzecz wspierania dzieci, młodzieży i rodzin borykających się z różnymi problemami.

Wśród nich należy wymienić:

Ośrodek Pomocy Społecznej, Policję, Straż Miejską, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczną, placówki służby zdrowia, szkoły, przedszkola, świetlice socjoterapeutyczne i organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się pomocą dziecku i rodzinie

Monitoring i ewaluacja

Program dotyczący systemu opieki nad dzieckiem i rodziną będzie podlegał ewaluacji na przestrzeni kolejnych lat. Zakłada się, że ewaluacja będzie :

- Sprzyjać rozwojowi instytucji i projektów, które są w niej realizowane
- Przyczyniać się do wzrostu skuteczności działań i odpowiedzialności osób, które te działania realizują
- Odpowiedzią na pytania, czy obrany kierunek jest właściwy
- Przyczyni się do promocji instytucji będącej realizatorem działań

W ramach ewaluacji projektu prowadzony będzie monitoring. Monitorowanie programu odbywać się będzie na podstawie corocznej sprawozdawczości z wykonania zadań oraz analizy realizacji zakładanych etapów.

Realizatorzy:

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej, instytucje oświatowe, kultury i inne miejskie,

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego. Środki pozyskane z funduszy zewnętrznych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje społeczne

Podsumowanie:

Najważniejszymi obecnie zadaniami wynikającymi z programu jest jego realizacja poprzez:

- Tworzenie programów profilaktycznych
- Rozwijanie poradnictwa rodzinnego
- Rozwijanie usług wspierających dla rodzin niewydolnych wychowawczo
- Wspieranie działań pracownika socjalnego poradnictwem specjalistycznym
- Angażowanie pracowników oświaty, ochrony zdrowia, policji w sprawy zaniedbanych dzieci
- Systematyczne szkolenie kadry do profesjonalnych działań na rzecz dziecka i rodziny

Sprawności działania systemu pomocy dziecku i rodzinie upatruje się w zdefiniowaniu obszarów pomocy nie w kategoriach jedynie kosztów, ale dalekosiężnych i efektywnych dla środowiska lokalnego inwestycji społecznych nastawionych na rozwijanie umiejętności rodzicielskich, zapobieganie niedostosowania społecznego i wykluczeniu a w konsekwencji poprawę jakości życia dzieci i rodzin.

Kompleksowe ujęcie systemu wsparcia dziecka i rodziny wymaga zaangażowania wielu różnych instytucji działających w środowisku lokalnym, koordynatorem systemu jest Ośrodek Pomocy Społecznej